

СОЦИАЛНА ПЕДАГОГИКА

SOCIAL PEDAGOGY

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПРОЦЕСА НА СОЦИАЛНО УЧЕНЕ

Лора Радославова¹

CHALLENGES TO THE SOCIAL LEARNING PROCESS

Lora Radoslavova

Abstract: *The content of the article is focused on the process of social learning, overviewed in the context of the contemporary educational reality and influence of the distance learning in an electronic environment, which pose variety of challenges in the learning process. The research determines creating an educational concept emphasizing the optimization of the activities of specialists in the socio-pedagogical field.*

Keywords: *contemporary dimensions of the social learning process; theories and concepts*

ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на настоящата статия е да осъществи анализ на съвременните предизвикателства, пред които е изправен процесът на социално учене. Съвременната образователна и обществена реалност поставя редица ограничения при формирането и социализацията на личността на учениците. Обучението от разстояние в електронна среда е един от ключовите фактори, оказващи влияние върху ефективността на социалното учене. В педагогическата теория понятието „социално учене“ се определя като усвояване на набор от социално значими за личността компетентности и форми за регулация на поведението, породени от индивидуалния социален опит в процеса на социализация. Неговият съдържателен аспект е обусловен от позициите на редица научни направления.

МЕТОДОЛОГИЯ

В различни научни концепции дефинициите за социално учене са обусловени от трансформирането на обществената среда, която служи за пораждање на промяна в поведенческото присъствие на личността.

Е. Л., Thorndike формулира за пръв път теорията за оперантното кондициониране (Thorndike 1898). Авторът изтъква ролята на последствията от настоящото поведение за определяне на бъдещото поведение. Skinner (1971) продължава изучаването на взаимоотношението между поведението и последствията. „Той описва оперативното обуславяне, при което поведението се оформя от подкрепителите и наказанията“ (Радославова 2019: 12).

¹ Лора Радославова – главен асистент, д-р в катедра „Педагогика“ при ФПНО на Русенски университет „Ангел Кънчев“, България, e-mail: lradoslavova@uni-ruse.bg

Социалното учене се представя като саморегулирано учене (Meichenbaum 1977) чрез целенасочено използване на модели на поведение (Bandura 1969). Посочената научна постановка технологизира имитативното учене и превръща подражанието на поведението в нова социална теория (London 1972).

В теориите за социалното учене се застъпва и формирането на социално отношение чрез изграждане на зависимости към социалната среда (Sears 1970). „В книгата си „Екология на човешкото развитие” Urie Bronfenbrenner предлага нова теоретична перспектива за изследване на човешкото развитие, свързана с развиващото се взаимодействие между човека и околната среда. Социалното учене се разбира като развитие на трайна промяна в начина, по който човек възприема и борави с неговата социална среда.“ (Радославова 2019: 16; Bronfenbrenner 1917).

Интересен е аспектът на социалното учене в контекста на образованието. Съвременната образователна реалност се характеризира с интензивни трансформации по отношение на формите за организация на процеса на обучение, структурирането на съдържанието на образованието, технологизирането на средствата на обучение. Образователната среда, представляваща физическа среда в класната стая и извън нея, предполага преобразуване на съществуващите учебни пространства, изграждане на външни такива – за самостоятелна учебна дейност, внедряване на електронни платформи за обучение, способстващи за превръщането на учениците в активни участници в процеса на обучение. Насърчава се въвеждането и използването на иновативни методи и инструменти за планиране на уроците и преподаването, алтернативни начини за групиране на учениците, различни видове оценяване, целящи укрепване на връзката между класната стая и реалния живот (Georgieva 2020). Образователното съдържание се характеризира с интегративна насоченост и адаптиране на вариативни образователни ресурси (The Ministry of Education and Science).

РЕЗУЛТАТИ

Социокултурната идентичност може да се формира чрез диференцирането на социалните роли. Тази позиция е универсална за всички култури, но специфичният ѝ контекст се разграничава спрямо отделните общества. Следователно, трудността при категоризирането на процеса на социално учене се определя от липсата на специфична методология, улесняваща процесите свързани със социализацията. Социалните роли обхващат широк спектър от компоненти – степента на тяхната поляризация в идентичностите и в техните различни социални компетентности. Въз основа на личностните специфики на всеки индивид могат да се направят предположения относно тяхното социално поведение. Отношението на всеки индивид към определена група се дължи на естествените процеси на категоризация. Социалното значение на идентичността предполага, че категоризирането в една или друга група започва от ранното детство. Социализацията, дефинирана като процес, е детерминирана от интериоризацията на външната информация, която постъпва в индивида, индивидуалната позиция и собствените идеи за социалната идентичност.

Друг интересен аспект на социалното учене е социалният интелект, който бива отличаван от други форми на интелигентност и определян като способност да се действа разумно в човешките взаимоотношения. Тези социални /интелектуални умения, могат да бъдат насочени и разширени към идентичността на индивида. Следователно социалната интелигентност може да включва и способността да се разбират и управляват емоционалните и социалните прояви (Salovey & Mayer 1990).

ДИСКУСИЯ

Настоящият прилив на внедряване на информационни и комуникационни технологии в процесите на преподаване и учене създава необходимост от изграждане на педагогическа позиция, основана на теоретично-действена социална концепция. Резултатите от обучението и неговото съдържание се появяват като нови форми на практически дейности, конструирани чрез отношенията в процеса на учене и преподаване и интегриране на изследователски подходи (Radoslavova 2020: 47).

Очертава се тенденция обучението да бъде ръководено от реалните социални потребности за развитие на човешките дейности, протичащи чрез сложни цикли на учебни действия. “Тази перспектива за преподаване и учене подчертава потенциалното въздействие на новите педагогически инструменти за трансформиране както на участниците в този процес, така и на самата дейност” (Mwanza, Daizu, Yrjö Engeström 2005 по Radoslavova 2020: 47).

Бързоразвиващата се социална среда поражда интерес към самообучение в определени области – повишаване на езиковите и технологичните умения; повишаване на професионалните компетенции чрез учене на работното място (Илиева 2012). Превръщането на ученето в активна дейност стои в основата на концепциите на социалното учене.

Може да се обобщи, че образователната реалност е динамична както по отношение на съдържанието, формите и средствата за обучение, така и в контекста на условията, които стимулират социализацията и развитието на учениците като активни участници. Образователната среда трябва да създава възможности и укрепване на връзката между класната стая и реалния живот (Georgieva 2020) и тук именно е и ролята на социалното учене.

Измененията в образователната система в контекста на обучението от разстояние поставят предизвикателства пред взаимодействието и изграждането на връзката между учениците и учителя – модел за подражание. В процеса на обучение, за достигане до определено познание се преминава през усвояване на технологични процедури, които забавят и затрудняват процеса на възприемане на учебна информация. Дигиталните технологии могат да доведат както до съзнателно учене, така и до имитиране на процедури за извършване на определени образователни дейности.

Р. Н. Моос описва влиянието на средата върху личността на индивида чрез следните изменения:

1. Личностно развитие, израстване и самоусъвършенстване: степента, до която образователната среда е подредена и ясна, е от важно значение по отношение на организацията на дейностният контекст, контрола от страна на учителя, влиянието на дигиталните технологии върху учениците.

2. Измерение на взаимоотношенията: усещането за принадлежност към група, получаването на емоционална подкрепа от учители или съученици и възможности за себеизразяване.

3. Постигане на цели: за образователната среда може да се съди по това, до колко е подбрано подходящото учебно съдържание и са постигнати образователните цели (Schönrock-Adema et al. 2012).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

„Социалната обученост като краен резултат от социалното учене и като комплекс от придобити социални учения и компетентности“ (Радославова 2019: 17) е своеобразна превантивна мярка по отношение на несъответствието между индивидуалните социални преживявания на личността и общите преживявания на обществото. Наложително е изграждане на образователна концепция, която да акцентира върху оптимизирането на дейностите на специалистите в социално-педагогическата област. Приоритетно направление би следвало да бъде предоставянето на допълнителна подкрепа на обучаемите по отношение на училищната ресоциализация след продължителното обучение от разстояние в електронна среда. Дейностите по подкрепа могат да бъдат инициирани от педагогически съветници, училищни психолози, класни ръководители, както и от възпитатели в общезития към училища или в центрове за подкрепа за личностно развитие.

ЛИТЕРАТУРА

Илиева, Б. (2012). Дейността на социалния работник в отделите за закрила на детето. *Научна конференция – РУ „А. Кънчев“*, том 51, серия 6.2, 151 – 155. // **Илиева, Б. (2012).** Deynostta na sotsialnia robotnik v otdelite za zakrila na deteto. *Nauchna konferentsia – RU „A. Kanchev“*, tom 51, seria 6.2, 151 – 155.

Радославова, Л. (2019). Теоретични концепции и модели на процесът на социално учене. *Педагогически новости*, 10 – 18. // **Radoslavova, L. (2019).** Teoretichni kontseptsii i modeli na protsesat na sotsialno uchene. *Pedagogicheski novosti*, 10 – 18.

Bandura A. (1969). *Principles of behavior modification*. New York: Holt, Rinehart & Winston, Stanford University, Stanford. CA.

Bronfenbrenner, U. (1917). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts, and London: Harvard University Press.

Georgieva, G. (2020). Project-based learning in an intercultural environment through eTwinning. *59th Annual Scientific Conference – University of Ruse and Union of Scientists, Bulgaria*, 116 – 119.

London, P. (1972). The end of ideology in behavior modification. // *American Psychologist*, 27(10), 913 – 920.

Meichenbaum, D. (1977). *Cognitive-behavior modification: An integrative approach*. New York: Plenum.

Ministry of Education and Science. *National programme on building a school STEAM environment*.

Mwanza, D., E. Yrjö (2005). Managing content in e-learning environments. // *British Journal of Educational Technology*, 36(3), 453 – 463 © British Educational Communications and Technology Agency.

Radoslavova, L. (2020). Theories and Approaches for Structuring the Educational Content. *Proceeding of University of Ruse – 2020*, 59(6.2.), 44 – 48. Оригинално заглавие на български език: Теории и подходи за структуриране на образователното съдържание.

Salovey, P., J. D. Mayer (1990). Emotional intelligence. // *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185 – 211.

Sears, R. (1970). Relation of early socialization experiences to self-concepts and gender role in middle childhood. // *Child Development*, 41(2), 267 – 289.

Schönrock-Adema, J. et al. (2012). Key elements in assessing the educational environment: Where is the theory? // *Advances in Health Sciences Education*, 17, 727 – 742, <https://doi.org/10.1007/s10459-011-9346-8>.

Skinner, B. (1971). *Principles of behavior modification*.

Thorndike, E. L. (1898). Animal intelligence: An experimental study of the associative processes in animals. – In: *Psychological Review: Monograph Supplements*, 2, 1 – 109.